

Styring av IKT

- tilbakeblikk og dilemmaer knyttet til personvernlovgivning

Prof. Dag Wiese Schartum, AFIN

Datamaskinteknologien skapte ny erkjennelse om behov for vern av personlig integritet og privatliv mv

- Diskusjonen om “edb og personvern” tok til mot slutten av 1960-årene
- Bygget på en tradisjonell diskusjon om “personlighetens rettsvern”
- Ønsket primært styring av forholdsvis få maskiner i forholdsvis få store organisasjoner (forvaltning, store private selskaper)
- Mest oppmerksomhet om behandling av store mengder opplysninger i satsvise maskinelle rutiner
- Personregisterloven vedtatt 1978, i kraft 1980, avløst 2001/2003

Noen grunntrekk ved personvernlovgivningen

- **Personregisterloven og personopplysningsloven ble (stort sett) gjort *teknologiuavhengige***
 - Personregisterloven forutsatte “registre” som den anvendte på edb, men teknologien sprengte i stykker denne analogien.
 - Personopplysningsloven forutsetter “behandling”, og står derfor i fare for å forstrekke seg! (jf humant materiale som “personopplysning”)
 - **En lærdom: Det kan være vanskelig å finne frem til systematikk/begreper som tåler den teknologiske og samfunnsmessige utviklingen**
- **Lovgivers utgangspunkt for reguleringen**
 - Personregisterloven forbød opprettelsen av personregistre uten konsesjon (tillatelse) fra Datatilsynet
 - Det ble gjort flere og flere unntak fra konsesjonsplikten etter hvert som behovet for registre økte (1979: 7 unntak, 1981: 14, 1996: 19)
 - Personopplysningsloven gjorde behandling av personopplysninger tillatt, og innførte meget begrenset konsesjonsplikt som ble ytterligere begrenset i forskrift
 - **En lærdom: Restriktive reguleringer blir utsatt for press og modifisert**

Håndheving og kontroll

- **Datatilsynets bemanning**
 - 7 i 1980
 - 22 i 2001
 - Ca 41 i 2012
 - Samtidig som den teknologiske revolusjonen har pågått... (PC, Internett mv)
 - Samtidig som kontrollbehovet har økt pga utvidede hjemler til å behandling personopplysninger til potensielt krenkende formål (SIS, helseregistre, politiregistre mv)
- **Fra konsesjonsbehandling til kontroll**
 - Før 2001 gikk store deler av Datatilsynets ressurser med til å behandle konsesjoner, mens det i liten grad ble kontrollert om vilkårene ble overholdt
 - Nå skal Datatilsynet gjennomføre langt flere stedlige kontroller
- **Dilemmaet mellom å være streng kontrollør eller snilt “ombud”**
- **Dilemmaet mellom å la Datatilsynet være enerådende eller å slippe til andre myndigheter (Arbeidstilsynet, Helsetilsynet, Kredittilsynet mv)**
- **En lærdom: Politisk umulig med en byråkratisk vekst hos Datatilsynet som tilsvarer veksten i arbeidsoppgavene**
- **Et dilemma: Bør Datatilsynet beholde alle oppgaver selv og ikke rekke alt, eller bør flere myndigheter involveres (som kanskje ikke setter personvern like høyt)?**

Lovgivning versus andre styringsteknikker

- Er innebygd personvern [”Privacy by Design”] og personvern som førstevalg [Privacy by Default] framtidens reguleringsstrategier?
 - Innebærer at hensynet til personvern skal nedfelles i informasjonssystemene
 - Behandlingsansvarlig skal få maskinell hjelp til å etterleve plikter
 - Registrerte personer skal få maskinell hjelp til å realisere rettigheter
 - Tilsynsmyndighetene skal få maskinell hjelp til å gjennomføre tilsyn og kontroll
 - Det springende spørsmålet er om dagens regler på området er egnet for å nedfelle i systemløsninger?
- Diskusjon om fremtidens lovgivning
 - Bør vi i større grad regulere ved hjelp av særlovgivning ?
 - Bør det legges større vekt på straffelovgivning?
- Ny EU-forordning om personvern?
 - Dagens ordning er basert på direktiv
 - Forordning betyr identiske bestemmelser innen EØS
 - Nasjonale myndigheter kan ikke fastsette avvikende regler
 - Blir en meget stor regulering
 - Selv om innholdet kan bli godt, er spørsmålet om det blir forstått og fulgt!

Noen avsluttende kommentarer

- I en lov må det alltid skje en avveining mellom ulike interesser, noe som innebærer at den formelle ivaretagelsen av personvern ikke er “ideell”
- Tilvenning til IKT-bruk blant folk, kan gjøre at det tidligere kontroversielle blir vanlig og trivielt (jf biometri?).
- Eksistens av lovgivning som gir formelt vern, kan virke beroligende selv om de reelle forholdene ikke tilsier tillit til at vernet er tilstrekkelig
- Et hovedproblem er hva som skal til for at rettsregler skal virke
 - Må vi slå av på kravene til regelinnhold slik at de kan bli enkle nok til å få god etterlevelse?
 - Eller må reglene nedfelles i informasjonssystemene slik at de i størst mulig grad utfyller seg selv? (“The answer to the machine is in the machine”, Charles Clark)